

DOI: 10.52363/2414-5866-2021-2-49
УДК 351.865:351.746.1 (327)

*Цимбал Б.М., докторант ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків,
ORCID: 0000-0002-2317-3428,
Крюков О.І., д.н.держ.упр., проф., ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків,
ORCID: 0000-0002-6335-5429*

*Tsymbal B., Doctoral of Training Research and Production Center of the
National university of civil defence of Ukraine, Kharkiv,*

*Kryukov A., doctor of science in public administration, professor,
educational and production center of the National university of civil protec-
tion of Ukraine, Kharkiv*

АНАЛІЗ ГЕНЕЗИ СТРАТЕГІЧНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВ- ЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕН- НЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

ANALYSIS OF THE GENESIS OF THE STRATEGICITY OF PUB- LIC MANAGEMENT OF PERSONAL SECURITY IN THE CONTEXT OF ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE

*У статті аналізуються стан формування та забезпечення стратегіч-
ності публічного управління у сфері безпеки особистості в контексті забезпе-
чення сталого розвитку України. Визначено етапи інституціоналізації стра-
тегічного публічного управління в цій сфері, а також перспективи його ро-
звитку.*

***Ключові слова:** публічне управління, інституційна система, генеза,
національна безпека, безпека особистості, сталий розвиток.*

*The article analyzes the state of formation and ensuring the strategy of public
administration in the field of personal security in the context of ensuring sustainable
development of Ukraine. The stages of institutionalization of strategic public admin-
istration in this area, as well as prospects for its development are identified.*

***Key words:** public administration, institutional system, genesis, national secu-
rity, personal security, sustainable development.*

Постановка проблеми. Конференція ООН 1992 р. в Ріо-де-Жанейро з проблем навколишнього середовища та розвитку стала однією з головних подій в історії світової цивілізації. Саме у Ріо-де-Жанейро отримали загальносвітове політичне визнання проблеми, пов'язані з глобальним потеплінням клімату та збереженням біорізноманіття на Землі. Було прийнято Порядок денний на 21 століття – своєрідний план розвитку цивілізації на найближче майбутнє. З того часу минуло майже 20 років. За цей час, за рішенням ООН, понад 100 країн розробили стратегію сталого розвитку. Як відомо, у нашій країні аналогічний документ був прийнятий у 2015 році [5]. Наразі діє указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [8]. Крім того, розроблений указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України», що отримав досить негативну оцінку у наукових колах країни. Основним недоліком цього підзаконного акту є те, що, незважаючи на все ж таки збільшення уваги на соціальному факторові (безпеці людини як на складовій безпеки країни), такий указ усе ще не враховує ключових проблем більшої частини населення України. На цій підставі вважаємо за доцільне більш детально розглянути особливості організаційно-правового регулювання безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема управління, становлення та функціонування системи безпеки загалом і безпеки особистості зокрема присвячено праці як вітчизняних, так і закордонних учених З. Бзежинського, С. Белая, О. Бондаренка, В. Горбуліна, І. Грицяка, С. Домбровської, О. Євсюкова, О. Кравчука, С. Крука, В. Олуйка, С. Полторака, А. Помази-Пономаренко, О. Радченка, В. Садкового, Г. Ситника, В. Торічного, Дж. Ховорса, Д. Юрковського та ін. [1; 2; 5; 11-12]. У своїх працях автори розглядають різні аспекти сутності, функцій та особливостей формування системи безпеки. У той же час потребує ґрунтовного розгляду стан формування та забезпечення стратегічності публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України. Це необхідно зробити з огляду на важливість визначення тенденцій і цілісної концепції «проактивної» дії інституціональної системи публічного управління у зазначеній сфері.

Постановка завдання. Метою статті є визначення стратегій як інструментів публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України, а також дослідження генези формування та забезпечення цієї стратегічності.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці ХХ століття негативні тенденції глобалізації економіки стали величезною руйнівною силою. Здатність природи самовідновлюватися та підтримувати розвиток людства виявилася не безмежною. Надзвичайно загострилася боротьба за ресурси, відбулося значне розшарування світу за доходами, суттєво збільшилися масштаби

зlidнів населення. У результаті світ зіткнувся з необхідністю формування, по суті, нової моделі розвитку цивілізації, яка могла б протистояти глобальній соціально-політичній, економічній та екологічній кризі, що відбулася.

Як відомо, з моменту проголошення незалежності України на її теренах була прийнято понад 100 стратегій, програм, концепцій та інших правових документів щодо забезпечення соціально-економічного, а згодом і сталого розвитку нашої держави [5; 11]. Так, можна згадати такі правові документи в досліджуваній сфері [4; 6; 8; 9]:

1. Постанова ВРУ «Про основні напрямки економічної політики України в умовах незалежності» від 25.10.1991 р. № 1698-ХІІ.

2. Постанова ВРУ «Про доповідь Президента України «Про основні засади економічної та соціальної політики» від 19.10.1994 р. № 216.

3. Указ Президента України «Про основні напрямки соціальної політики на період 1997-2000 рр.» від 18.10.1997 р. № 1166.

4. Указ Президента України «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського союзу» від 11.06.1998 р. № 615.

5. Указ Президента України «Про основні напрямки соціальної політики на період 2000-2004 рр.» від 24.05.2000 р. № 717.

6. Послання Президента України до ВРУ «Україна: поступ у ХХІ сторіччя. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000-2004 рр.» № 276а/2000 від 23.02.2000 р.

7. Указ Президента України «Про програму інтеграції України до Європейського Союзу» від 14.09.2000 р. № 1072.

8. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України» від 23.03.2000 р. № 1602.

9. Послання Президента України до ВРУ «Модернізація України – наш стратегічний вибір» (2011 р.).

10. Указ Президента України «Про Стратегію економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.) шляхом європейської інтеграції» від 28.04.2004 р. № 493.

11. Постанова КМУ «Про затвердження Стратегії демографічного розвитку в період до 2015 року» від 24.06.2006 р. № 879.

12. Постанова КМУ «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» від 21.07.2006 р. № 1001.

13. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», розроблена Комітетом з економічних реформ при Президентові України.

14. Постанова КМУ «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 06.08.2014 р. № 385.

15. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"» від 12.01.2015 р. № 5/2015.

16. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів» від 11.11.2015 р. № 931.

17. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року» від 24.05.2017 р. № 504-р.

18. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» від 10.07.2019 № 526-р.

19. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 р. № 722/2019.

20. Постанова КМУ «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» від 05.08.2020 р. № 695.

21. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 14.09.2020 р. №392/2020. *Саме цей указ визначає необхідність розробки та реалізації низки інших стратегій, необхідних для забезпечення безпеки особистості, а саме:*

– Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» від 25.03.2021 р. № 121/2021;

– Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію людського розвитку» 02.06.2021 р. № 225;

– Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 липня 2021 року "Про стимулювання пошуку, видобутку та збагачення корисних копалин, які мають стратегічне значення для сталого розвитку економіки та обороноздатності держави"» від 23.07.2021 р. № 306/2021 (цей указ закладає основи для внесення змін Податкового кодексу України в частині прийняття «Економічного паспорта українця», на зразок виплат громадянам ОАЕ певного відсотку від продажу нафти [7]);

– Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 червня 2021 року «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України» від 20.08.2021 р. № 372/2021;

– Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» від 11.08.2021 р. № 347/2021;

– Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки України"» від 26.08.2021 р. № 447/2021;

– Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України"» від 26.08.2021 р. № 448/2021;

– Указ Президента України «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки» від 27.09.2021 р. № 487/2021;

– Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року "Про Стратегію біобезпеки та біологічного захисту"» від 17.12.2021 р. № 668/2021.

У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» і Стратегії національної безпеки України до 2030 року обґрунтовується нова парадигма соціально орієнтованого розвитку нашої держави, а також окреслюються оновлені соціальні й економічні пріоритети. Проте так чи інакше не розглядаються в комплексі всі чинники сталого розвитку українського суспільства.

Крім того, Стратегія національної безпеки України до 2030 року (введена в дію указом Президента від 14.09.2021 року) визначила таке [9]: Кабінетові Міністрів України, державним органам за відповідними сферами національної безпеки слід подати у *шестимісячний строк* на розгляд Ради національної безпеки і оборони України проекти:

- 1) Стратегії людського розвитку (введена в дію 02.06.2021 р.);
- 2) Стратегії воєнної безпеки України (введена в дію 25.03.2021 р.);
- 3) Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України (МВС України розроблено проєкт стратегії [3]);
- 4) Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України (введена в дію 20.08.2021 р.);
- 5) Стратегії економічної безпеки (введена в дію 11.08.2021 р.);
- 6) Стратегії біобезпеки та біологічного захисту (введена в дію 17.12.2021 р.);
- 7) Стратегії інформаційної безпеки (Кабінет Міністрів України 15 вересня 2021 року схвалив Стратегію [10]);
- 8) Стратегії кібербезпеки України (введена в дію 26.08.2021 р.);
- 9) Стратегії зовнішньополітичної діяльності (введена в дію 26.08.2021 р.);
- 10) Стратегії забезпечення державної безпеки (стратегія поки не розроблена).

Аналіз стану виконання цієї вимоги черговий раз засвідчує, що ставлення до реалізації певних заходів у нашій країні є неоднозначним. Для прикладу такою є ситуація з виконанням вимоги норми Закону України «Про національну безпеку України» [4, ч. 1 ст 26] щодо необхідності розробки Стратегії нацбезпеки за дорученням Президента України протягом 6 місяців з моменту його вступу на пост [2; 11]. Як відомо, шостий Президент України вступив на посаду 20.05.2019 року, а Стратегія національної

безпеки введена в дію указом Президента України від 14.09.2021 року. Відтак, очевидним є неналежне виконання законодавчої вимоги щодо строків розробки такої стратегії.

На тлі недоліків слід також вказати й на перевагу законодавства у сфері нацбезпеки, а саме на те, що ч. 3 ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України» [4] визначає *фундаментальні національні інтереси нашої держави* (сталий розвиток держави, економіки та громадянського суспільства, інтеграція України в європейський простір, недопущення втручання в її внутрішні справи тощо). Уважаємо, що саме таке визначення національних інтересів є результатом *поступального інституційного розвитку України*. Зважаючи на це, важливим є забезпечення цієї поступальності в реалізації подальших заходів, спрямованих на гарантування національних інтересів, що включає безпеку держави, суспільства й особистості. При цьому варто пам'ятати, що національні інтереси є життєво важливими, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності та добробут її громадян [там само].

Висновки. З моменту проголошення незалежності в Україні прийнято значна кількість нормативно-правових документів, спрямованих на забезпечення системи безпеки, що включає безпеку держави, суспільства й особистості. Аналіз цих документів дає підстави стверджувати, що за останні роки вони набули більш значних обрисів щодо закріплення вимог щодо важливості *стратегічного* гарантування безпеки саме людини. Разом із тим не розглядаються в комплексі всі чинники сталого розвитку українського суспільства. Саме з урахуванням цих аспектів варто проводити подальші наукові розвідки.

Крім того, можемо виокремити такі *етапи інституціоналізації* стратегічного публічного управління у сфері безпеки особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України: 1) «етап закладення основ системи безпеки» – 1991–1996 рр. (прийнята Конституція України та інші важливі правові документи); 2) «*перманентного формування*» – 1997–2014 рр. (акцентується увага саме на забезпеченні соціальної й економічної політики); 3) «*відновлення реформування*» – з 2015 р. і по теперішній час (відзначається забезпеченням насамперед сталого розвитку України та стратегічності системи її безпеки, з акцентуванням уваги саме на безпеці людини). Визначення таких періодів інституціоналізації публічного управління дає змогу наполягати на необхідності формування в його межах стійкої позитивної тенденції – гарантування та підтримки соціальної безпеки України загалом і безпеки окремо взятої особистості зокрема. Для формування такої тенденції доцільною є розробка цілісної концепції «проактивної» дії інституціональної системи публічного управління у сфері безпеки особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Батир Ю.Г., Лопатченко І.М., Помаза-Пономаренко А.Л., Хмиров І.М., Хмирова А.О. Державна політика сталого розвитку в умовах європейської інтеграції України : монографія. Харків: НУЦЗ України, 2021. 220 с.
2. Крук С.І. Інституційність державного управління у сфері забезпечення національної безпеки України: теорія, методологія та практика : монографія. Х.: НУЦЗУ, 2019. 324 с.
3. МВС розробило проект Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України // Новини ДСНС України від 13.05.2021 р. URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Ostanni-novini/124095.html>.
4. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>.
5. Помаза-Пономаренко А.Л. Стратегія як засіб стабільного розвитку України // International scientific journal. 2015. № 7. С. 12-15.
6. Послання Президента України до ВРУ «Модернізація України – наш стратегічний вибір» (2011 р.). URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/modernizaciya-ukraini-nash-strategichniy-vibir-schorichne>.
7. Президент Володимир Зеленський вніс на розгляд Верховної Ради законопроект “Про економічний паспорт” (законопроекти №6394 і № 6396). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3363656-zelenskij-vnis-u-radu-zakonoproekt-pro-ekonomichnij-pasport.html>.
8. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ Президента України № 722/2019 від 30.09.2019 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» № 392/2020 від 14.09.2020 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.
10. Стратегія інформаційної безпеки – 2025: що зміниться у сфері цифрових прав. URL: <https://dslua.org/publications/strategiia-informatsiynoi-bezpeky-2025-shcho-zminytsia-u-sferi-tsyfrovykh-prav/>.
11. Помаза-Пономаренко А.Л. «Національна безпека», [ін:] Законодавство України: монографія. Х.: НУЦЗУ. 2018. 168 с.
12. Akimova L., Litvinova I., Ilchenko H., Pomaza-Ponomarenko A. "The negative impact of corruption on the economic security of states". Scientific journal «International Journal of Management». 2020. № 11 (5). Pp. 1058-1071.

References:

1. Batur Yu.G., Lopatchenko I.M., Pomaza-Ponomarenko A.L., Khmirov I.M., Khmirova A.O. State policy of sustainable development in the conditions of European integration of Ukraine [Derzhavna polityka staloho rozvytku v umovakh yevropeys'koyi intehratsiyi Ukrayiny]: monograph. Kharkiv: NUTSZ of Ukraine, 2021. 220 p. Print.
2. Kruk S.I. Institutionalality of public administration in the field of national security of Ukraine: theory, methodology and practice [Instytutsiynist' derzhavnoho upravlinnya u sferi zabezpechennya natsional'noyi bezpeky Ukrayiny: teoriya, metodolohiya ta praktyka]: monograph. Kharkiv: NUTSZU, 2019. 324 p. Print.

3. The Ministry of Internal Affairs has developed a draft Strategy for Public Safety and Civil Protection of Ukraine [MVS rozroblyo proekt Stratehiyi hromads'koyi bezpeky ta tsyvil'noho zakhystu Ukrayiny] // News of the SES of Ukraine dated 13.05.2021 URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Ostanni-novini/124095.html>.

4. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine [Ofitsiynyy veb-sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny]. URL: <https://www.rada.gov.ua/>.

5. Pomaza-Ponomarenko A.L. Strategy as a means of stable development of Ukraine [Stratehiya yak zasib stabil'noho rozvytku Ukrayiny] // International scientific journal. 2015. № 7. pp. 12–15. Print.

6. Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada "Modernization of Ukraine - our strategic choice" (2011) [Poslannya Prezydenta Ukrayiny do VRU «Modernizatsiya Ukrayiny – nash stratehichnyy vybir» (2011 r.)]. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/modernizaciya-ukraini-nash-strategichny-vibir-schorichne>.

7. President Volodymyr Zelensky submitted to the Verkhovna Rada the draft law “On the Economic Passport” (draft laws №6394 and № 6396) [Prezydent Volodymyr Zelens'kyy vnis na roz'hlyad Verkhovnoyi Rady zakonoprojekt “Pro ekonomichnyy pasport” (zakonoproekty №6394 i № 6396)]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3363656-zelenskij-vnis-u-radu-zakonoproekt-pro-ekonomichnij-pasport.html>.

8. On the Goals of Sustainable Development of Ukraine for the period up to 2030: Decree of the President of Ukraine № 722/2019 of 30.09.2019. [Pro Tsili staloho rozvytku Ukrayiny na period do 2030 roku : ukaz Prezydenta Ukrayiny № 722/2019 vid 30.09.2019 r.]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

9. On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 "On the National Security Strategy of Ukraine" № 392/2020 of September 14, 2020. [Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 14 veresnya 2020 roku «Pro Stratehiyu natsional'noyi bezpeky Ukrayiny» № 392/2020 vid 14.09.2020 r.]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

10. Information Security Strategy - 2025: what will change in the field of digital rights [Stratehiya informatsiynoyi bezpeky – 2025: shcho zminyt'sya u sferi tsyfrovyykh prav]. URL: <https://dslua.org/publications/stratehiia-informatsiynoi-bezpeky-2025-shcho-zminytsia-u-sferi-tyfrovyykh-prav/>.

11. Pomaza-Ponomarenko A.L. "National Security", [in:] Legislation of Ukraine: a monograph. Kharkiv: NUCZU. 2018. 168 p. Print.

12. Akimova L., Litvinova I., Ilchenko H., Pomaza-Ponomarenko A. "The negative impact of corruption on the economic security of states". Scientific journal «International Journal of Management». 2020. № 11 (5). P. 1058-1071. Print.